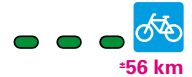

Arthuur, Heelmeester van Den Ham

“Hallo, mijn naam is Arthuur, ik ben ‘Heelmeester van Den Ham’. Ik beheer al meer dan dertien jaar een hospitaal in het dorp. Vanuit het klooster van Sibculo heb ik als chirurgijn in een kloostertuin in Den Ham één van de eerste ‘ziekenhuizen’ van Noord-Nederland gesticht. Chirurgijnen en kloosterlingen werkten in de middeleeuwen nauw samen en deelden hun kennis en ervaringen over de geneeskrachtige kruiden. Dit was nodig, omdat ‘kennis’ nog gering was. Het merendeel van mijn patiënten bestaat uit soldaten die aan het herstellen zijn van verwondingen die zij hebben opgelopen tijdens gevechten. Bij gevechten nabij Rheeze waren soldaten van het leger van de bisschop van Utrecht slaags geraakt met een groep boeren die hun pacht niet wensten te betalen. Dit schijnbaar zootje, ongeregelde boeren, wist na een bloedige strijd het moeras in te vluchten. In de strijd die kort maar hevig was, vielen weinig doden, maar aan beide zijden waren een groot aantal gewonden. Ik verzorgde zowel de gewonde soldaten van de bisschop, als ook gewonde boeren. Als ze mijn hulp niet hadden gekregen waren ze op het slagveld doodgebloed. Ik heb de gewonden met ossenkarren over de hobbelige zandwegen vervoerd naar het hospitaal in Den Ham. De pest heerste toen even niet. Gelukkig was daardoor voldoende ruimte om de gewonden een houten bed en de nodige verzorging te geven.”

De bisschop was woest toen hij hoorde dat zijn soldaten bijna waren verslagen door een groepje boeren, die slechts bewapend waren met messen en hooivorken. Hij besloot daarom een speciaal garnizoen op te richten met kampement in Den Ham. Ze kregen speciale gevechtstrainingen en een betere uitrusting dan het gewone bisschoppelijke leger. Het speciale garnizoen, onder leiding van Joncker Arent uit Den Ham, werd ‘De Groene Jagers’ genoemd. De Groene Jagers waren te herkennen aan groene veertjes op hun helmen. De soldaten droegen deze veertjes als herkenning- en bezweringsmiddel. Het waren geen veertjes, maar groene geneeskrachtige kruidenblaadjes. De helm is een plek waar je altijd snel bij kunt, als je medicijnen nodig hebt. Het garnizoen van De Groene Jager bestond uit meer dan alleen maar soldaten. De meeste werden vergezeld door vrouw en kinderen. Een bijzondere gemeenschap die ervoor zorgde dat Den Ham, een dorp van 200 inwoners, kon uitgroeien naar bijna tweeduizend zielen. De dorpingen klaagden niet, ze voelden zich zelfs een stuk veiliger dan voorheen. Op een burcht nabij Den Ham (nu kasteel Eerde) woonde namelijk de bekende roofridder Evert van Essen. Met behulp van gedeserteerde soldaten uit het bisschoppelijke leger terroriseerde hij de omgeving. Tevens belemmerde hij de doorgang van kooplieden. Veel soldaten uit het bisschoppelijk leger liepen over naar de roofridders bende, omdat de bisschop van Utrecht vaak krap bij kas zat en soldaten dan niet tijdig hun soldij ontvingen. Onder leiding van roofridder Evert van Essen roofden zij dan alles wat los en vast zat. Ze gedroegen zich vaak, als barbaren. Als gebrek aan voedsel dreigde, roofden ze ook boerderijen en moorden complete dorpen uit. Deze gedeserteerde soldaten verschuilden zich op de burcht of in de moeilijk toegankelijke stuifzandgebieden, zoals op de Archemer- en Lemelerberg of bij Beerze. De Groene Jagers hebben hier heel wat gevechten gevoerd met de soldatenbendes van roofridder Evert van Essen. In de middeleeuwse samenleving was medische verzorging vaak gebrekkig. In Den Ham was dat anders. Gevangengenomen, gewonde, soldaten kregen een behandeling met voldoende voedsel en bier. Bier werd veel genuttigd, dat was namelijk veel gezonder dan water. In bier zaten veel minder schadelijke bacteriën dan in het niet echt frisse water. Arthuur had de opdracht om soldaten zo goed mogelijk te verplegen.

Zelfs toen de besmettelijke pest epidemie heerste, was de zorg goed. Dit om de simpele reden dat ze geld opbrachten. Zodra ze hersteld waren konden deze herstelde soldaten weer aantreden in het leger.

“In de loop van de jaren heb ik veel burgers en soldaten weer snel op de been gekregen. Met twee vingers, een duim en één oog kon je als soldaat nog uitstekend functi- oneren, was mijn gedachte. Als chirurgijn van De Groene Jagers wist ik, door mijn prima resultaten in de heilkunde een goede positie in het leger van de bisschop te verwerven. Zo ben ik aan de naam “Arthuur, Heelmeester van Den Ham” gekomen. Jarenlang ben ik met mijn ossenkarren van dorp naar dorp getrokken, om gewonde soldaten of zieke burgers te helpen. Den Ham werd het middelpunt van waaruit ziekentochten vertrokken. Meestal reisden we niet verder dan een dagtocht, anders overleefden de meeste gewonden de reis niet. Ik deed dit werk niet uit medemenselijkheid, maar puur voor het geld. Zo vond ik in Giethmen, bij een doorwaadbare plaats in de Regge, een gewonde soldaat met een buikwond. Met duivelsblad heb ik hem verzorgd. Gelukkig had hij nog voldoende soldij op zak op mij te kunnen betalen. Naast het transporteren en verzorgen van soldaten, bereide ik ook verschillende medicijnen. Die werden gebruikt tegen: koorts, hoofdpijn, maagpijn, schurft en luizen. Het werk van een heelmeester bestond meestal uit een combinatie van: chirurgijn, tandarts, kapper en geneesheer. Dagelijks verrichte ik amputaties van verschillende lichaamsdelen. Maar het trekken van kiezen en aderlaten waren verreweg de meest voorkomende behandelingen die ik uitvoerde.”

In 1380 waren de bisschop van Utrecht en de handels-steden Deventer en Zwolle Evert van Essen en zijn rovende soldaten beu. De Groene Jagers werden samen met het leger van de bisschop op pad gestuurd om de roofridder definitief te verslaan. Hoewel de burcht werd veroverd, wist Evert van Essen te ontsnappen met medeneming van een groot aantal gevangen genomen Groene Jagers, waaronder Joncker Arent.

“Bij deze slag om de burcht Eerde was ik als chirurgijn aanwezig. Het slagveld in de buurt van Den Ham was na het gevecht bezaaid met doden, gewonden, wapentuig en restanten van kledinguitrustingen. De Groene Jagers gingen voorop in de strijd, maar liepen in een hinderlaag en leden daardoor grote verliezen. Heel veel Groene Jagers kwamen om. Dat was goed te zien aan de vele helmen met groene blaadjes, die overal verspreid op het slagveld lagen.”

Eeuwen later wordt deze plek nog ‘De Groene Jager’ genoemd en zijn de sporen van de veldslag nog terug te vinden in de nabijgelegen weilanden en bossen. Dit kun je zien aan de lichte kleuren. Deze veertjes van de helmen hebben zich door de eeuwen heen niet alleen verplaatst in de bossen en weilanden, maar ook van het slagveld naar de keukens van de vele eetgelegenheden in de regio. U maakt grote kans een ‘Groene Jager’ kruidenblaadje op uw bord aan te treffen. Smakelijk eten!